

ПУБЛІЧНО-УПРАВЛІНСЬКІ ВІДНОСИНИ ТА ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ ПОЛІТИКО-УПРАВЛІНСЬКОЇ ЕЛІТИ Й ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ У ВОЄННИЙ І ПОСТВОЄННИЙ ПЕРІОД

Маріан Токар

АКТУАЛЬНІ ВИКЛИКИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ

В умовах повномасштабної агресії путінського режиму Російської Федерації в Україну в 2022 році вкотре актуалізувалася проблема державної безпеки та охорони громадського порядку. Повноцінно ці аспекти до сьогодні не були вирішені, а відтак потребують глибокого переосмислення, виходячи із сучасних обставин геополітичного та внутрідержавного й регіонального становища. Реформа децентралізації, з її районуванням та передачею певних управлінських повноважень на місцеві органи публічної влади, не була доведена до логічного завершення. Втім, гостра фаза російсько-української війни не зняла цю проблему з порядку денного, а навпаки – посунула її у пріоритетну площину післявоєнного періоду. Сподіваємося, що пошук нових напрямків вдосконалення й унормування сталої системи державної безпеки та охорони громадського порядку на місцях, зокрема засобами публічного управління, відтепер в Україні буде здійснюватися із урахуванням прогалин і недоопрацювань, які викрила сучасна війна.

На сьогодні питання державної безпеки та охорони громадського порядку регулюється Законом України «Про національну безпеку України», який «визначає основи та принципи національної безпеки і оборони, цілі та основні засади державної політики, що гарантуватимуть суспільству і кожному громадянину захист від загроз» [2]. Зокрема, у Розділі 1 (Загальні положення) у Ст.1 (Визначення термінів) профіксовано, що «державна безпека – захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності і демократичного конституційного ладу та інших життєво важливих національних інтересів від реальних і потенційних загроз невоєнного характеру» [2]. Документ містить і інші базові та похідні положення, які регулюють зміст і характер безпекових основ у державі. Очевидно, після закінчення російсько-української війни та укладення договору про міждержавне співіснування з Росією зміст цього закону підлягатиме перегляду з урахуванням нових стратегічних постулатів.

Яку ж роль може відігравати публічне управління для забезпечення державної безпеки та охорони громадського порядку в Україні?

Питання слід розглядати в проблемному розрізі. Перш за все, виходимо з того, що головною передумовою формування відповідних планів, програм і стратегій є державотворча синергія держави і суспільства, їх відповідних органів та інституцій. Саме від тісної співпраці органів державної (публічної) влади та інституцій громадянського суспільства залежатиме адекватна й ефективна політика щодо формування дієвих системних заходів реалізації засад державної безпеки й проведення необхідних заходів з охорони громадського порядку.

Форми і засоби реалізації такої політики стануть справжньою перевіркою українського суспільства на демократичну зрілість, на виклики, які гостро постали внаслідок масштабної агресії росіян проти України в останнє десятиліття.

На наш погляд, функціонально вирішення проблеми державної безпеки та охорони громадського порядку залежить від комплексу нормативно-правових, організаційно-управлінських, соціально-групових, матеріально-фінансових, інноваційно-технологічних, інформаційно-смыслових, прогностично-моделюючих аспектів. Усі вони повинні включати високий рівень відповідальності перед державою і суспільством, враховувати динаміку розвитку політичного режиму та публічного управління, стан соціально-економічного і національно-культурного буття українського народу.

Які заходи можуть забезпечити формування і стабільність державної безпеки та охорони громадського порядку?

Комплекс таких заходів має мати суб'єктно-інституційну проекцію: заходи держави (1), заходи місцевої влади (2), заходи громадських інституцій (3). Озвучимо деякі моменти, які пріоритетно мають бути враховані в змісті кожного з них.

1. *Заходи держави*, передусім, включають систему законодавчих нормативно-правових актів, які регулюють теоретико-методологічне й інструментально-методологічне забезпечення проблеми, а також формують цілісні функціональні політично-управлінські цінності, що також забезпечують здійснення об'єктивної політики в інтересах держави і суспільства та кожного їх представника.

2. *Заходи місцевої влади* крім іншого повинні передбачати питання регулювання безпековими регіональними аспектами, включати постійний моніторинг потенційних загроз і ситуативних викликів, контролювати ефективність громадського порядку, здійснювати прогностично-моделюючі дії тощо. Тут можна спрогнозувати і на низовій адміністративно-територіальній ланці стан розвитку територіальної громади та її управління у змісті готовності до захисту інтересів місцевого населення, їх потенційної самоорганізації, участі в безпекових формуваннях (зокрема й після повернення з фронту військових), співпраці з шерифами, тощо.

3. *Заходи громадських інституцій* мають об'єктивно наповнити змістом характер і параметри взаємодії органів публічної влади й представників громадянського суспільства, сприяти громадському (цивільному) контролю за діяльністю державних і недержавних закладів, установ, організацій та спонукати до співпраці й публічної персоніфікованої відповідальності за державну безпеку та охорону громадського порядку всіх індивідуальних і колективних членів соціумного простору. У даному контексті можна виміряти й об'єктивний рівень стану розвитку громадянського суспільства.

Усі названі заходи повинні мати концентрований вигляд й уберігати від нівелювання «національної або державної самоідентифікації», а також втрати для громадян «суб'єктивної значущості держави» та її основоположного призначення [1, с. 111]. Крім цього, чимало неназваних нами заходів можуть

носити і ситуативний характер, а їхня кількість тільки цементуватиме основи державної безпеки та охорони громадського порядку [3, с. 107].

Які можемо висловити прикінцеві візії щодо перспектив вирішення досліджуваної проблеми?

Для гарантованої державної безпеки та охорони громадського порядку в післявоєнний період потрібно врегулювати правові норми функціонування всієї безпекової системи, чітко регламентувати повноваження і межі її дій та змісту використання відповідного інструментарію з її інноваційними підходами і засобами. Відповідною потребою виникатиме значне вдосконалення організаційно-управлінського аспекту через професійний вишкіл публічних службовців та управлінців органів публічної влади, правоохоронців у напрямку активної співпраці з інституціями громадянського суспільства, окремими активістами й небайдужими до суспільної стабільності на місцях громадянами.

Беручи до уваги новизну підходів у багатоманітному суспільстві, слід провести масштабну інформаційно-сміслову кампанію для громадян із метою просвітницького пояснення всіх необхідних аспектів, які формують комплекс функціонального забезпечення державної безпеки та охорони громадського порядку як на загальнодержавному, так і регіональному рівнях. У цьому контексті варто об'єднати зусилля інтелектуальної еліти, органів публічної влади й громадських активістів, які б сформували спеціальні інформаційно-сміслові центри для виконання зазначених завдань.

Ураховуючи вище назване, необхідно розширити й простір публічної комунікації з усіма верствами населення, різноманітними віковими, гендерними, соціальними, релігійними й етнонаціональними спільнотами з метою консолідації українського суспільства й урахування соціально-групових та індивідуальних інтересів і потреб громадян, особливо в регіонах, де компактно проживають представники національних меншин України.

Особливу увагу необхідно приділяти потенційно вразливим регіонам, де має місце висока ймовірність конфліктів, спричинених історичними, геополітичними, релігійними й мовно-національними передумовами. Відтак, система державної безпеки та охорони громадського порядку в такому регіоні має мати об'єктивне прогностично-моделююче підґрунтя, високу ступінь організаційно-управлінської ваги й незмінно забезпечуватися відповідними заходами антикризового потенціалу на державному рівні.

Також необхідно на державному рівні сприяти відповідному матеріально-фінансовому й інноваційно-технологічному супроводу розвитку системи державної безпеки та охорони громадського порядку, що буде можливим при включенні досліджуваного питання до стратегічних планів післявоєнної відбудови України.

І, нарешті, у змісті євроінтеграційної ходи України слід вивчити міжнародний досвід формування й здійснення державної безпеки та охорони громадського порядку крізь засоби публічного управління. Цьому має посприяти курс на європеїзацію системи публічного управління загалом.

1. Демидко Д. Особливості управлінських факторів трансформації ідеологічної соціалізації на сучасному етапі у контексті національної безпеки в Україні. *Публічне управління у сфері державної безпеки та охорони громадського порядку*. 2020. Вип. 16. С. 111–115. URL: <http://www.pag-journal.iei.od.ua/archives/2020/16-2020/21.pdf>
2. Закон України «Про національну безпеку України». *Верховна Рада України. Законодавство*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
3. Мюджахіт Бал. Сучасні проблеми стратегічного управління в умовах забезпечення публічної безпеки. *Вчені записки ТНУ імені В.І.Вернадського. Серія: Державне управління*. 2021. Том 32 (71). № 4. С. 104–108.

Олександр Новак

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ОКРЕМИХ ФОРМ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В УМОВАХ ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Запровадження режиму воєнного стану на території України, безумовно, стало каталізатором стрімких змін у порядку організації публічної влади на всіх ланках суспільного життя. Такі зміни є природньою реакцією на будь-яку зовнішню загрозу існуванню держави, зокрема і на таку, яка набуває форми збройної агресії. Утім, непередбачуваний та хаотичний характер причин, які викликають трансформацію системи владних інституцій у державі не став перешкодою для можливості врегулювання процедури впровадження таких перетворень на нормативно-правовому рівні.

Однак, здійснення змістовного аналізу окремих особливостей функціонування держави в умовах дії режиму воєнного стану не може бути послідовним без визначення понять, які становлять основу подальших досліджень. До таких понять, безперечно, належить і «публічна влада», до визначення якого різними вченими було застосовано широке коло підходів, які, Р.М. Максакова об'єднала спільною ознакою, яка відслідковувалась у обраних шляхах до його тлумачення – панування однієї сили над іншою (влада природи над людиною, влада людини над природою, влада людини над людиною) [1]. На думку автора, вищевказане твердження абстрактно, але влучно передає сутність влади, оскільки розглядає таке поняття в його природніх рамках – як певне нерівне співвідношення, між є тими, що переважають, та тими, над ким встановлена перевага. У процесі свого дослідження Р.М. Максакова підсумувала, що публічну владу слід розглядати як суспільне відношення панування-підкорення між суб'єктами, що реалізується в процесі соціального управління у формах самоуправління та владарювання [1]. Водночас авторкою було запропоновано визначення публічної влади як підходу до її розуміння через призму сукупності кваліфікуючих ознак. Такий підхід дозволив дійти висновку про те, що публічну владу слід розуміти як масову соціальну легітимну владу що реалізується на основі принципу представництва і базується на довірі людей та здійснюється на благо суспільства [1].